

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 37 (1992), No. 2, 120--126

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137895>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1992

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

daktik. Didaktik der Physik, sborník z konference 1984 v Münstru. Gießen: DPG 1985, 173.

[6] K otázkám vědecké práce v didaktice fyziky. sborníky z konferencí v Praze 1978, 1984. Praha: MFF UK 1979, 1985.

jubilea zprávy

FYZIKÁLNÍ OLYMPIÁDA V R. 1991

V prvním pololetí 1991 byla ukončena první kola fyzikální olympiády a proběhla úspěšně i druhá, tj. krajská či oblastní kola. Začátkem dubna bylo v Mladé Boleslavi uspořádáno celostátní kolo FO v kategorii A, které úspěšně zorganizovali členové KVFO Středočeského kraje pod vedením RNDr. EVO PEŠKOVÉ. Velký podíl měli učitelé i žáci mladoboleslavského gymnázia. Celostátního kola se zúčastnilo 79 soutěžících z celé republiky, z toho 8 dívek. Teoretické úlohy připravila komise ÚVFO pod vedením doc. RNDr. ing. D. KLUVANCE, CSc., a RNDr. I. VOLFA, CSc.; jedna úloha byla z mechaniky, dvě úlohy z elektřiny a jedna z atomové fyziky. Experimentální úlohu připravili „domácí“ pod vedením ing. J. MACHALICKÉHO, CSc. Opravu úloh zajistili členové ÚVFO. Celkem 55 soutěžících se stalo úspěšnými řešiteli celostátního kola, z toho pět dívek. Z nich prvních dvacet bylo vyhlášeno vítězi 32. ročníku fyzikální olympiády, z toho dvě dívky.

Nejlepší byli:

1. LENKA ESLEROVÁ – 51,5 b., SPŠ elektro Pardubice, prof. L. Frýbová, 2. PETER LANGFELDER – 50,0 b., gymnázium J. Hronca, Bratislava, prof. P. Demkanin, 3. KAREL NETOČNÝ – 49,0 b., gymnázium České Budějovice, Jírovcova, RNDr. A. Bohunek, 4.–5. PETR TOBIŠKA – 48,5 b., gymnázium J. K. Tyla Hradec Králové, dr. P. Šedivý, MAREK OŽANA – 48,5 b., gymnázium Ostrava, dr. Šmerala, prof. S. Tichý, 6. KATEŘINA LUTEROVÁ – 46,5 b., gymnázium Přerov, RNDr. M. Bartošek, 7. LUBOMÍR ZLACKÝ – 45,5 b.,

gymnázium Michalovce, RNDr. J. Smrek, 8. KAREL SOUKENÍK – 45,0 b., gymnázium Plzeň, Mikulášské nám., prof. V. Kvapil, 9.–10. FILIP MÜNZ – 44,5 b., gymnázium Brno, tř. kpt. Jaroše, RNDr. I. Slatkovský, PETR MACHÁČEK – 44,5 b., gymnázium Pelhřimov, RNDr. J. Jírů, 11.–12. TOMÁŠ NOVOTNÝ – 44,0 b., gymnázium České Budějovice, Jírovcova, RNDr. A. Bohunek, MILAN ŠIMÁNEK – 44,0 b., gymnázium Pelhřimov, RNDr. J. Jírů, 13. JURAJ LÖRINC – 43,0 b., gymnázium Banská Bystrica, prof. A. Zuborová, 14. ŠTEFAN KHANDL – 42,5 b., gymnázium J. Hronca, Bratislava, prof. P. Demkanin, 15. KAMIL TOKÁR – 42,0 b., gymnázium Prešov, RNDr. J. Surgent, 16.–17. PAVEL ČÍZEK – 41,5 b., gymnázium J. K. Tyla Hradec Králové, dr. P. Šedivý, PETER WEISENPACHER – 41,5 b., gymnázium Brezno, prof. J. Ponická, 18. PETER KLUVÁNEK – 40,5 b., gymnázium Bánovce, prof. J. Žitňanský, 19.–20. RICHARD MÁLEK – 40,0 b., gymnázium Karlovy Vary, RNDr. J. Thomas, JIŘÍ VANÍČEK – 40,0 b., gymnázium Praha, Korunní ul., RNDr. Z. Kluiber, CSc.

Zadané teoretické úlohy byly poměrně obtížné. Maximální počet bodů za každou z nich byl 10. Průměrný počet dosažených bodů v jednotlivých úlohách (i když pochopitelně byly i desítky i nuly) byl: 1. úloha – 7,91 b., 2. úloha – 1,84 b., 3. úloha – 5,07 b., 4. úloha – 4,67 b., za teoretickou část celkem 19,47 b. Nejlepším řešitelem teoretické části byla LENKA ESLEROVÁ, která získala až neuvěřitelných 39 bodů ze 40 možných. Nejvyšší počet bodů za experimentální úlohu byl 15 (po srovnání obtížnosti této úlohy s teoretickými byl počet bodů snížen z původních 20 na 15). V průměru bylo dosaženo 11,65 bodu a 8 řešitelů získalo plný počet bodů.

První desítka soutěžících byla pozvána na týdenní soustředění do Hradce Králové koncem dubna a na počátku června na dva týdny do Nitry. V průběhu druhého soustředění

proběhla mezinárodní soutěž ve fyzice, které se zúčastnili účastníci soustředění (představovali dvě pětičlenná družstva), dále budoucí účastníci 22. MFO z Maďarska a Polska; pravidelní účastníci z Rakouska neprijeli — čekali na víza na Kubu a neměli v tu dobu u sebe cestovní pasy. Vítězem této zonální mezinárodní soutěže se stal PETR TOBIŠKA, který získal z padesátky možných bodů celkem 48. Předsednictvo ÚVFO vzalo v úvahu dlouhodobé výsledky účastníků soustředění ve fyzikální olympiádě, v této soutěži i v zadávaných testech a rozhodlo o nominaci na 22. MFO.

D. Klvanec, I. Volf, ÚVFO

22. MEZINÁRODNÍ FYZIKÁLNÍ OLYMPIÁDA

Mezinárodní soutěž, které se letos zúčastnila družstva ze 31 států, se konala ve dnech 30. 6. až 9. 7. 1991 v Havaně, tedy poprvé mimo Evropu. Tato skutečnost přinesla s sebou jednak zvýšené náklady (jedna letenka pro jednu osobu stála více než 70 000 Kčs), jednak i další problémy. Na rozdíl od sportovců, kteří k tomu, aby dosáhli dobrých výkonů, se musejí po několik dní aklimatizovat v místě soutěže, (a mají na to přirozený nárok) byl odlet našich soutěžících naplánován tak, aby se na místo dostali až 30. 6. Odletěla však jen slovenská část družstva, tedy tři osoby. Česká část měla plánovanu jinou trasu, ale na poslední chvíli letěla přes Madrid, Gander (Kanada) do Havany, kam se dostala v úterý pozdě večer, na místo ubytování pak asi 7 hodin před zahájením teoretické části soutěže; vedoucí se nechal odvézt na zasedání mezinárodní komise a téměř do rána se ještě účastnil přípravy překladu textů úloh. Namáhavá cesta a nemožnost si odpočinout před soutěží poněkud poznamenaly i výsledky.

Předsednictvo ÚVFO jmenovalo účastníky družstva na základě jejich dlouhodobých dobrých výsledků v soutěži a na soustředěních. Stali se jimi: PETR TOBIŠKA z gymnázia v Hradci Králové, vyučující dr. P. Šedivý, PETER LANGFELDER z gymnázia J. Hronca v Bratislavě, vyučující P. Demkanin, KAREL NETOČNÝ z gymnázia v Českých Budějovicích, Jírovцова ul., vyučující dr. A. Bohunek,

FILIP MÜNZ, jediný „třefák“, z gymnázia v Brně, tř. kpt. Jaroše, vyučující dr. I. Slatkovský, EUBOMÍR ZLACKÝ, z gymnázia v Michalovicích, vyučující dr. J. Smrek. Náhradníkem byl MAREK OŽANA z gymnázia v Ostravě, ul. dr. Šmerala, vyučující S. Tichý. Dva účastníci — PETR TOBIŠKA a KAREL NETOČNÝ — byli již úspěšnými řešiteli v předcházející 21. MFO v Holandsku. Vedoucím delegace byl jmenován předseda ÚVFO doc. RNDr. ing. DANIEL KLUVANEC, CSc., pedagogickým vedoucím RNDr. IVO VOLF, CSc., 1. místopředseda ÚVFO. Oba vedoucí organizovali přípravu soutěžících na MFO.

22. MFO se zúčastnilo 150 soutěžících, více než 60 vedoucích družstev, 30 tlumočnicků a značný počet dalších organizačních pracovníků — dnes představuje mezinárodní fyzikální olympiáda soubor více než 300 lidí. Přesto je nutno říci, že soutěž proběhla po stránce odborné i organizační a také společenské na velmi dobré úrovni. Vedoucí bydleli v mezinárodním hotelu na nábřeží v Havaně, studenti v místě soutěže; byla to internátní střední škola pro výuku přírodovědným předmětům, a to asi 15 km od Havany.

K řešení byly soutěžícím předloženy tři úlohy teoretické a jedna experimentální; celkové dosažitelné bodové hodnocení činilo 50 b. V první úloze bylo nutno popsat děje, které nastanou, když roztočený míček pustíme z určité výšky na vodorovnou drsnou podložku. Ve druhé úloze byly na strany čtverce nasunuty nabitě kuličky jako korálky na nitě, závit se pohyboval určitou rychlostí. Bylo třeba relativisticky popsat nastalou situaci a probíhající děje. Třetí úloha popisovala děje, které nastanou při ozáření soustavy volných atomů laserovým paprskem, tzv. „ochlazování pomocí laseru“. V experimentální části soutěže obdrželi soutěžící černou skříňku a pomocí pomůcek, jež dostali k dispozici, měli zjistit její obsah. O míře obtížnosti lze usuzovat podle průměrných výsledků: 1. úloha – 4,81 b. (25 řešitelů získalo maximální hodnocení), 2. úloha – 3,95 b. (3 dosáhli maxima), 3. úloha – 4,27 b. (3 dosáhli maxima). Teoretické úlohy byly v průměru řešeny s hodnocením 13,03 b. z dosažitelných 30 b. Experimentální úloha byla hodnocena v průměru 10,42 b. z dosažitelných 20 b. (jen dva řešitelé měli maximální hodnocení, z to-

ho jeden náš soutěžící). Průměrné hodnocení všech úloh bylo 23,45 b.

Podle statutu se hranice úspěšnosti nyní stanoví z průměrného výsledku tří nejlepších řešitelů. Nejlepších výsledků dosáhli tito soutěžící: TIMUR CHUTĚNKO (SSSR – 48,2 b.), MICHAEL JAMES MONTOUR (Kanada – 47,80 b.) a SERGEJ BAČINSKIJ (SSSR – 47,30 b.), a to z celkového počtu 50 dosažitelných bodů. Průměr jejich výsledků – 47,77 b. určil hladinu úspěšnosti: úspěšným se stal soutěžící, který dosáhl alespoň 23 bodů, ale také může k získání jednotlivých cen. Celkem bylo 75 účastníků úspěšných, tedy přesně 50%. Zlatou medaili obdrželo 13 soutěžících, stříbrnou 10, bronzovou 31 soutěžících a 21 účastníků dostalo čestné uznání. Zbývajících 75 účastníků si odnášelo potvrzení o účasti na 22. MFO.

Jak dopadli naši? Nejlepším byl „třeták“ FILIP MÜNZ, získal stříbrnou medaili, dosáhl hodnocení 38,70 b., umístil se na 20. místě. KAREL NETOČNÝ dostal bronzovou medaili, získal 34,10 b. a obsadil 33. místo, PETER LANGFELDER bronzovou medaili, získal 32,10 b., obsadil 44. místo. PETR TOBIŠKA obdržel čestné uznání, od bronzové medaile ho dělilo jen 0,4 bodu, získal 30,60 b. a obsadil 56. místo. EUBOMÍR ZLACKÝ si odnesl potvrzení o účasti; od úspěchu ho dělilo jen 1,6 bodu (získal 21,4 b., obsadil 79. místo). Z důvodů výše uvedených byla hlavně teoretická část u našich řešitelů slabší; v 1. úloze dosáhli průměrného hodnocení 3,68 b., ve 2. úloze – 7,32, ve 3. úloze – 3,88 b., celkem za řešení teoretických úloh získali 74,40 b., tj. v průměru 14,88 b. na každého. Za řešení experimentální úlohy získali soutěžící celkem 82,5 b., tj. v průměru 16,5 bodu. Za řešení 1. úlohy získal FILIP MÜNZ 10,0 b., za řešení 2. úlohy FILIP MÜNZ a PETR TOBIŠKA každý 9,90 b., za řešení experimentální úlohy PETER TOBIŠKA plných 20 b., KAREL NETOČNÝ 18,0 b.

I když mezinárodní fyzikální olympiády jsou soutěží jednotlivců, jezdí na ně pěticlená družstva, a tak i když se výsledky družstev nikde oficiálně neuvádějí, všichni vedoucí si je zjišťují a navzájem pak porovnávají nejen úspěchy na MFO, ale vyvozují z toho důsledky pro přípravu příštích soutěžících. Nejlepší bylo letos družstvo Číny, které zís-

kalo PĚT ZLATÝCH, 220,40 b., na druhém místě družstvo SSSR (tři zlaté a dvě bronzové medaile, 207,55 b.), dále Maďarska (dvě zlaté, jedna stříbrná a dvě bronzové medaile, 198,10 b.) a Rumunska (tři stříbrné a dvě bronzové medaile, 190,35 b.). Na výborném pátém místě skončilo družstvo Československa se 156,90 b.

Po dobu pobytu v Havaně se o nás starali pracovníci našeho velvyslanectví a na závěr přijal družstvo pan velvyslanec; to bylo snad poprvé v historii výjezdů našeho družstva na mezinárodní fyzikální olympiády. Po slavnostním ceremoniału se družstvo zase rozdělilo — slovenská část odletěla po jednodušší trase do Vídně a pak odjela do Bratislavy, česká část nastoupila o něco dříve do letadla a směřovala do Mexika, pak přes Houston a Amsterdam do Prahy; bohužel ve jmenovaných městech navštívila pouze letiště.

Když se americká nebo islandská delegace, ale i vietnamská delegace dostanou do Evropy, většinou stráví určitý čas před soutěží při aklimatizaci a po soutěži získávají soutěžící určitou odměnu v tom, že si prodlouží pobyt jako kulturně turistický závěr zájezdu. V letošním roce soutěžící z Rumunska trávili dva dny v Mexico-City a určitý čas v New Yorku. Domníváme se, že by se našel kompromis mezi šetřením státního rozpočtu a případným příspěvkem soutěžících. Soutěžící, který se dostal na mezinárodní fyzikální nebo matematickou olympiádu, věnoval v posledních letech značnou část svého volného času na své sebevzdělávání, ale také reprezentoval naši republiku.

Na závěr chceme poděkovat učitelům fyziky, většinou členům Jednoty, kteří se podíleli na přípravě našeho družstva na 22. MFO. Dobré výsledky na mezinárodních soutěžích, jakými jsou MMO, MFO, MChO, ukazují, že naše školství dokáže soutěžit s tak vyspělými státy jako je Velká Británie, SRN nebo USA. Dokazuje také, že jsme věnovali značnou péči talentovaným žákům středních škol.

Daniel Klivanec, Ivo Volf, ÚVFO

4. MEZINÁRODNÍ ŠKOLA O DYNAMICKÝCH SYSTÉMECH

V týdnu od 24. do 29. června 1991 se uskutečnila v Píle u Bratislavy jedna z nejprestižnějších matematických letních škol v ČSFR,

a to v poradí čtvrtá škola o dynamických systémech.

Letošní škola pozměnila oproti minulým poněkud svůj profil — hlavní program byl koncentrován do osmi cyklů přednášek. Zúžení okruhu probíraných otázek umožnilo pochopitelně jejich prohloubení, což spolu s vynikající úrovní všech přednášek znamenalo další kvalitativní vzestup. Pomalu, ale jistě se škola stává jedním z nejlepších evropských setkání v oblasti spojených dynamických systémů. Letos se ho zúčastnilo 39 matematiků z ČSFR (ve vyrovnaném republikovém rozložení 19–20) a 30 zahraničních z 11 zemí.

Zpravidla tříhodinové hlavní přednášky přednesli SIGURD ANGENENT (USA): *Curvature Driven Evolutions*, JURIJ BIBIKOV (SSSR): *Multifrequency Oscillations in Nonlinear Systems*, HIROSHI KOKUBU (Japonsko): *On a Homoclinic Doubling Theorem in Vector Fields*, HOWARD LEVINE (USA): *Critical Blow-Up Exponents for Single Equations and Extension of Fujita's Results for Parabolic Systems*, JOHN MALLET-PARET (USA): *Low Dimensional Dynamics in High Dimensional Systems*, HIROSHI MATANO (Japonsko): *Dynamics of Nonlinear Diffusion Equations*, XAVIER MORA (Španělsko): *A Survey of Navier-Stokes Equations*, FRED WEISSLER (Francie): *Asymptotic Behavior of Conservative Hyperbolic Equations*. Kromě těchto základních přednášek vyslechli účastníci 16 sdělení.

Přes náročný program zbyl účastníkům čas na četné diskuse buď v moderním zařízení bohatého Hydrotavu, nebo na procházkách v hezkém zákoutí Malých Karpat. Počasí rozesmutilo pořadatele jenom jednou, neboť krátce před zapálením táboráku se snesla průtrž mračen. Tak se ohlášený slavnostní večer přesunul dovnitř a táborák se o den posunul, což zajisté nikomu z účastníků nevadilo.

Z názvů přednášek je patrné, že těžiště současného bádání se přesunuje čím dále více do nekonečných dimenzí. Zde je však ještě mnoho práce zejména pro nastupující mladou čs. generaci, která má na školách z dynamických systémů výbornou možnost proniknout do současného stavu výzkumu ve světě. Díky za tuto příležitost patří organizátorům školy sdruženým převážně v bratislavské sku-

pině P. BRUNOVSKÉHO. Jejich zásluhou byla rovněž získána podpora nadace G. Sörose, která umožnila účast řadě čs. pracovníků. Zatímco ceny ubytování a stravování jsou rostoucí funkcí času, jsou totiž rozpočty vysokých škol a ústavů funkcí nerostoucí. Každá dobrá škola má v pozadí osobu, kterou na přednáškách není moc vidět, protože se neustále snaží plnit nejrůznější přání účastníků. V Píle tuto nevděčnou roli převzal kolega D. ŠEVČOVIČ.

Jaroslav Milota

VEDECKÝ SEMINÁR VĚNOVANÝ
PAMÍATKE ZOSNULÝCH PROFESOROV
PROF. RNDR. KARLA WINKELBAUERA, DRSC,
A PROF. RNDR. TIBORA NEUBRUNNA, DRSC.

V dnech 24. a 25. 9 1991 uspořádala MFF UK v Bratislave a MFF UK v Praze vedecký seminár venovaný pamiatke zosnulých profesorov RNDr. Karla Winkelbauera, DrSc. (1925–1990), a RNDr. Tibora Neubrunna, DrSc. (1929–1990).

Seminár sa konal v priestoroch MFF UK v Bratislave a zúčastnilo sa ho okolo 50 predných českých a slovenských matematikov z Prahy, Brna, L. Mikuláša, Zvolena, Žiliny, Nitry a Bratislavy.

Prvý deň po úvodnom príhovore dekana MFF UK v Bratislave doc. P. Mederlyho (dekan MFF UK v Prahe prof. Drbohlav pozdravil účastníkov listom) o životných osudoch oboch zosnulých profesorov prehovoril prof. L. Kubáček. Nezdôraznil faktografiu, ale sústredil sa na obdivný pohľad na ich vedecké dielo majúce hlboké humanistické základy. Práve v zopätí ľudskej a vedeckej dimenzie ich osobností rozpoznával korene ich vedeckej veľkosti. Pritom každý z nich bol iný. Winkelbauer sa rozbiehal pomaly, aby nabral razantné a gradujúce tempo, Neubrunn zase strhával svojou kultivovanosťou a vytrvalou pohotovosťou a vzdelanosťou. Obaja boli veľký svojou schopnosťou odpútať sa od vlastných zájmov. Prednáška prof. Kubáčka, dlhoročného spolupracovníka a blízkeho priateľa oboch zosnulých matematikov, zanechala na prítomných hlboký dojem.

O vedeckom diele K. Winkelbauera pripravil prednášku prof. Štěpán, predniesol ju

a svojimi postrehmi doplnil doc. J. Machek. Winkelbauer z tohoto pohľadu vyšiel ako popredný reprezentant pražskej štatistickej školy, jeden z najúspešnejších žiakov prof. L. Špačka. V prednáške sa venovala osobitná pozornosť jednotlivým oblastiam zo širokého spektra Winkelbauerových výsledkov: praktickej štatistike, ergodickej teórii, teórii stochastických procesov, teórii hier, teórii informácie.

O vedeckom diele T. Neubrunna prehovorili prof. B. Riečan a prof. T. Šalát. Prvý sa venoval najmä výsledkom súvisiacim s teóriou miery, zdôrazniac jeho zástož pri vytváraní čs. školy kvantových logík, teórie multifunkcií (náhodných množín), úsilie o aplikácie v stochastických modeloch a za základ Neubrunnových vedeckých úspechov označil jeho pedagogický zástož a jeho nezištnosť. Druhý referent hovoril o rôznych zovšeobecneniach spojitosti, o prácach z teórie funkcií a poskytol pohľad do Neubrunnovej tvorivej dielne.

Druhý deň odzneli nasledujúce referáty:

O. NÁTHER: Zovšeobecnená spojitost multifunkcií

E. HOLÁ: Grafové topológie

M. NOVOTNÝ: Korespondencia medzi relačnými štruktúrami a algebraami

P. MALÍČKÝ: Spojité lineárne selektory lineárnych multifunkcií

J. KALAS: Poznámka k vetviacemu procesu s diskretným časom

M. KRUTINA: Pravdepodobnostní celulární automaty

V. BALÁŽ: Separátna spojitost a spojitost

F. KÓPKA: Charakterizácia Atsujii priestorov

M. MATEJDES: Spojitost a merateľnost multifunkcií

Väčšina referátov bola prednesená ich žiakmi.

Podakovanie za dôstojnú spomienku formou vedeckého seminára na týchto dvoch veľkých mužov tak z hľadiska ich ľudských postojov ako aj ich medzinárodného prínosu pre viaceré smery matematiky patrí už spomenutým prednášateľom ako aj hlavnému iniciátorovi a organizátorovi prof. RNDr. B. Riečanovi, DrSc.

F. Štulajter, J. Kalas

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE: HRANICE ZRN, ROZHRANÍ A MECHANICKÉ VLASTNOSTI

Koncem srpna (27.–31.) 1990 se v Praze uskutečnilo „5. mezinárodní symposium o plasticitě kovů a slitin“. Pořadatelé z katedry fyziky kovů matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy na něm uvítali 66 účastníků z 12 zemí. Mezi nimi byli velmi významní a v odborném světě známí vědci jako B. Baudelet (Grenoble), M. Boček (Karlsruhe), Y. Estrin (Hamburg), P. Haasen (Göttingen), H. Jones (Sheffield), T. G. Langdon (Los Angeles), F. F. Lavrentjev (Charkov), M. M. Myslajev (Moskva), E. Pink (Leoben), G. Saada (Villetaneuse), D. A. Seidman (Evanston), A. Seeger (Stuttgart), H. E. Schaefer (Stuttgart), J. Schlipf (Aachen), R. Z. Valiev (Ufa), R. A. Varin (Waterloo, Kanada). Přednášky byly publikovány ve dvou částech, a to v mezinárodním časopise *Materials Science and Engineering A* 137 (1991) 1–192 a v časopise *Acta Universitatis Carolinae — Mathematica et Physica* 32 (1991) 9–144. Účastníci vysoko ocenili vysokou odbornou úroveň symposia a skutečnost, že umožnilo setkání účastníků ze států severní, východní a západní Evropy i ze zámoří, a to různých věkových kategorií. Vyslovili přání, aby se symposia tohoto druhu konala pravidelně, jednou za 2 až 3 roky.

Neuplynuly však ani dva měsíce a pisatel těchto řádků byl požádán, aby se svými spolupracovníky pomohl zorganizovat Evropskou vědeckou konferenci, která by se uskutečnila v Československu, a to tak, že by byla sponzorována Evropskou vědeckou nadací (The European Science Foundation) a Komisí Evropských společenství (The Commission of the European Communities).

Od roku 1990 totiž organizuje Evropská vědecká nadace (ESF) řadu konferencí. Smyslem každé z nich jsou diskusní setkání, na kterých se odborníci věnují novým výsledkům ze svého oboru. Zpravidla se nepředkládají písemné přednášky, ani se nevydávají sborníky. Počet účastníků bývá omezen, obvykle na 80 až 100, dokonce v sociálních vědách ještě nižší počet. Přednášejícím je pobyt (včetně cesty) hrazen. Rovněž někteří odborníci a mladší pracovníci z méně rozvinutých zemí a ze zemí východní Evropy dostá-

vají granty na pobytové, popř. i cestovní výlohy. Požadavkem na plánovanou konferenci bylo vybrat přibližně polovinu přednášejících, popř. vedoucích diskuse ze zemí východní a střední Evropy. Aтору této zprávy tak připadl úkol předložit návrh přednášejících, přičemž musel předem zjistit jejich ochotu a předložit rovněž seznam pracovišť, kam byly odeslány informace o konání konference. Při výběru účastníků se mělo dbát toho, aby přibližně 25 % až 50 % z nich byli mladší pracovníci.

Po všech ne vždy jednoduchých jednáních se ve dnech 14. až 19. září 1991 uskutečnila v Prachaticích mezinárodní konference, první v oblasti fyziky materiálů (materials science) v oboru fyzika kovů — fyzikální metalurgie na téma „Hranice zrn, rozhraní a mechanické vlastnosti“. Podle programu, který připravili B. BAUDELET a P. LUKÁČ zazněly na konferenci 45minutové až hodinové přednášky v tomto pořadí a zaměření: A. E. ROMANOV (Leningrad) Structure of Grain Boundary and Interface - Theory; R. SCHOLZ (Halle): Methods of Characterization of Grain Boundary and Interfaces - Results; Y. S. NETCHAEV (Karaganda): Theory of Grain Boundary and Interface Chemistry; H. O. ANDREN (Götteborg): Methods of Characterization in Interface Chemistry; D. L. BEKE (Debrecen): Grain Boundary and Interface Diffusion; G. ABBRUZZESE (Řím): Theory of Grain Boundary Migration; I. SHVINDLERMAN (Moskva): Experimental Study of Interface Migration; F. LANGE (Santa Barbara): Interface and Sintering; C. REY (Paříž): Bi-, Tri and Multicrystal Plastic Deformation; R. VALIEV (Ufa): Grain Boundary and Interface Sliding; J. ČADEK (Brno): Role of Grain Boundary and Interface Sliding in Creep; CL. CARRY (Lausanne): Role of Grain Boundary and Interface Sliding in Superplasticity; T. WATANABE (Sendai): Intergranular Rupture; P. KRATOCHVÍL (Praha): Intermetallic Materials; J. WEISSMÜLLER (Saarbrücken): Processing and Mechanical Properties of Nanocrystalline materials; P. ŠEBO (Bratislava): Processing of Metal Matrix Composites; M. SUERY (Grenoble): Interface, Interphase and Mechanical Properties; R. STEVENS (Leeds): Processing of Ceramic Matrix Com-

posites; T. WAGNER (Stuttgart): Interface and Mechanical Properties of Ceramic Matrix Composites; I. CRIVELLI VISCONTI (Neapol): Processing of Polymer Matrix Composites a G. MICHLER (Merseburg): Interface and Mechanical Properties of Polymer Matrix Composites. Stojí za zmínku, že vedoucími diskusí byli známí vědci: A. Sutton (Oxford), J. Th. M. de Hosson (Gröningen), J. Philibert (Paříž-Orsay), D. Juul Jensen (Roskilde), M. Šlesár (Košice), V. Paidar (Praha), B. Baudelet (Grenoble), L. K. Fionova (Moskva), O. Kaybyshev (Ufa), F. Delannay (Louvain), P. Costa (Chatillon) a C. Bathias (Paříž). Konferenci řídili B. Baudelet, P. Haasen a P. Lukáč.

Série Evropských konferencí sponzorovaných Evropskou vědeckou nadací zahrnuje 23 různých konferencí z oborů fyziky (6), chemie (5), biologie a lékařských věd (7), geofyziky (1), sociálních věd (3) a výše uvedenou z oblasti fyziky materiálu. Konference v Prachaticích byla první z této série pořádaných v naší republice a ve „východních“ zemích vůbec. Pro informaci uvádím, že další se konaly nebo budou konat v těchto státech: Francie, Holandsko, Itálie, Německo, Norsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko, Švýcarsko a Velká Británie. Pořádat konferenci v Československu bylo pro nás nejen významným, ale i odpovědností. Nutno konstatovat, že pracovníkům katedry fyziky kovů MFF UK v Praze se podařilo najít a připravit dobré pracovní prostředí. Vysoká úroveň přednášek byla oceněna účastníky konference, kteří mohli získat široký a hluboký přehled o problematice hranic zrn a rozhraní, která stále nabývá na důležitosti pro řadu dosud nevyřešených problémů i pro značný aplikační význam. Získali také informace o aktuálních problémech a o směrech dalšího zaměření výzkumu. Současně měli účastníci možnost prezentovat své nejnovější výsledky ve formě posterů, což hojně využili. Konference byla organizována tak, že po každé přednášce následovala delší diskuse. Přednášky se konaly dopoledne a později odpoledne. Během odpoledne a večer probíhala neformální setkání účastníků, na kterých se dlouho a velmi živě diskutovalo nad nejnovějšími výsledky. Výhodou bylo, že se přednášky konaly ve stejné budově, ve které byli účastníci ubytova-

ní, a kde se stravovali. Pro účely diskusi byly k dispozíci i menší místnosti, a tak se v tomto prostredí účastníci cítili veľmi dobre. Je pochopitelné, že se hojně hovořilo i o společenských změnách v zemích střední a východní Evropy.

Konference se účastnilo 88 odborníků z 13 evropských zemí (Belgie, Československo, Dánsko, Francie, Itálie, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Polsko, SSSR, Švédsko, Švýcar-

sko, Velká Británie) a dva účastníci ze zámorí (USA a Japonsko).

Jsem přesvědčen, že i tato mezinárodní konference přispěla k mezinárodnímu porozumění a spolupráci. Příští konference této serie se uskuteční ve dnech 30. 8.–3. 9. 1992 v Holzgau (u Drážďan) a její program bude zaměřen na hranice zrn a rozhraní v polovodičích.

Pavel Lukáč, Praha

CELOŠTÁTNÝ SEMINÁR Z DEJIN FYZIKY CESDEF'91

V Brně-Šlapanicích, vo vzdelávacom stre-
disku severomoravských učiteľov, sa v dňoch
24.–27. 9. 1991 uskutočnilo každoročné stret-
nutie, tentokrát 22 profesionálov a amatérov,
v oblasti dejín, dejín fyziky a dejín techni-
ky, CESDEF'91. Stretnutie bolo zamerané
na dejiny fyzikálneho a technického mysle-
nia v Rakúsko-Uhorsku a dejiny výučby fyzi-
ky na našom území. Pracovné sedenia viedli
prof. dr. J. CHRAPAN, DrSc., dr. O. PÖSS,
CSc., doc. dr. E. PROCHÁZKOVÁ, Csc., doc.
dr. J. ŠEBESTA, CSc. a dr. R. KOLOMÝ.
Súčasťou seminára bolo valné zhromaždenie

Odbornej skupiny dejín a metodológie fyziky
a exkurzia na zámok v Slavkove.

K dejinám fyzikálneho a technického mys-
lenia odzneli referáty dr. I. SEIDLEROVEJ
k okolnostiam formulovania Dopplerovho
princípu, dr. PÖSSA k pobytu Dopplera
v Banskej Štiavnici, dr. PROCHÁZKOVEJ k de-
jinám tepelného spracovania kovov a dr. E.
FERENCOVEJ k dejinám astronómie v spoji-
tosti s dynastiou Hellowcov. Historický pre-
hľad politickej situácie a tvorivých možností
na Slovensku v počiatoch Československej
republiky podal dr. J. SUJA a o práci Matice
slovenskej v oblasti prírodných vied, od jej
vzniku až do dnešných čias, informovala pi.
DUROVČÍKOVÁ.

K druhej oblasti záujmov odbornej skupi-
ny, k metodológii fyziky, odzneli referáty dr.
A. CHLEBEČKA a dr. J. MAREKA o rozvoji
didaktiky fyziky, dr. O. JAKABČINOVEJ o de-
jinách výučby fyziky v Prešovskej oblasti.
Otázkami učebníc fyziky na našom území sa
zaoberali dr. A. HLAVÁČ učebnicou Fuchso-
vou, dr. J. MUNZAR prvou českou príručkou
meteorológie, dr. K. KRŠKA spôsobom hod-
notenia učebníc a ich autorov. Zaujímavou
bola zmienka dr. K. Kršku o autoroch máp
zemských polorúľ.

S prednesenými referátmi doplnenými
článkom dr. A. KUČEROVEJ k histórii formu-
lovania zákona zachovania hybnosti, článkom
E. TĚŠÍNSKEJ o vzťahu radiológov Otta Ho-
nigschmida, Stephana Mayera a Heinricha
Macha k českým zemiám a doplnenými aj
výsledkami vedeckej úlohy, riešenej kolektí-
vom odbornej skupiny, sa možno oboznámiť
v Zborníku dejín fyziky. Deviaty zväzok tej-